

Brüssel, 10.10.2017
COM(2017) 587 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

**liikmesriikide riiklike tegevuskavade ja pestitsiidide säästvat kasutamist käsitleva
direktiivi 2009/128/EÜ rakendamisel tehtud edusammude kohta**

1. SISSEJUHATUS

ELis on maailma rangeim pestitsiidide kontrollimise ja nendele kasutuslubade andmise süsteem¹. Sellest hoolimata on kogu ühiskonnal kindel soov liikuda säästva toidutootmise ning pestitsiidide kasutamise vähendamise või isegi keelustamise suunas. Selles kontekstis on säästev põllumajandus kui tänapäevaste tootmissüsteemide osa üks ÜRO arengueesmärk ja pestitsiidide säästva kasutamise edendamine on oluline meede, mida EL võtab ÜRO säästva arengu tegevuskava 2030 täitmise toetamiseks².

Pestitsiidide säästva kasutamise 2006. aasta temaatilise strateegia³ põhjal loodi uus pestitsiidide⁴ heakskiitmise ja kasutamise õigusraamistik. See hõlmab ranget raamistikku, vastavalt millele Euroopa Komisjon kiidab heaks toimeained ja liikmesriigid annavad loa sellistele taimekaitsevahenditele, mis lubatud kasutustingimuste kohase kasutamise korral ei avalda kindlakstehtud kahjulikku mõju inimeste ja loomade tervisele ega lubamatut mõju keskkonnale⁵. Selle range turulelaskmise süsteemi tulemusel on heakskiidetud toimeainete arv vähenenud ligikaudu 50 %⁶. Pestitsiidide turustamise ja kasutamise kontrollimise eesmärk on tagada, et lubatud pestitsiidide turustatakse ja kasutatakse kooskõlas kõnealuste tingimustega. Taimi, mida on töödeldud lubatud pestitsiididega vastavalt toote märgistusele, võib turustada ja tarbida ohutu toiduna, milles esinevad pestitsiidide jäägid jäävad ELi kehtestatud jääkide piirnormidesse⁷.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga 2009/128/EÜ pestitsiidide säästva kasutamise kohta⁸ (edaspidi „direktiiv“), mis võeti vastu 21. oktoobril 2009 kõnealuse strateegia osana, on ette nähtud rida meetmeid, et jõuda ELis pestitsiidide säästva kasutamiseni, vähendades sellest inimeste tervisele ja keskkonnale tulenevaid riske ja mõjusid ning edendades integreeritud taimekaitse ja alternatiivsete lähenemisviiside või võtete, näiteks pestitsiidide kemikaalivabade alternatiivide kasutamist.

Liikmesriigid pidid direktiivi rakendamiseks vastu võtma riiklikud tegevuskavad esimest korda 2012. aasta novembriks. Nimetatud kavad pidid sisaldama pestitsiidide kasutamisest tulenevate riskide ja mõjude vähendamise koguselisi sihte, eesmäärke, meetmeid ja ajakavasid. Ka taimekaitsevahendite turulelaskmise määrus sisaldab mitut direktiiviga seotud sätet, mis

¹ Käesolevas aruandes osutab termin „pestitsiidid“ taimekaitsevahenditele, mis hõlmavad taimede kaitsmiseks kasutatavaid herbitsiide, fungitsiide ja insektitsiide.

² <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A52016DC0739&qid=1505980320778&from=EN&lang3=choose&lang2=choose&lang1=ET>.

³ KOM(2006) 372, komisjoni teatis nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Pestitsiidide säästva kasutamise temaatiline strateegia“.

⁴ Direktiivis 2009/128/EÜ (artikkel 3) esitatud määratluse kohaselt hõlmavad pestitsiidid taimekaitsevahendeid ja biotsiide. Praegu kohaldatakse direktiivi ainult taimekaitsevahendite suhtes (artikkel 2). Käesolevas aruandes kasutatakse peamiselt terminit „pestitsiidid“, sest selle kasutamine on levinum, kuid aruandes ei käsitleta biotsiide.

⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. oktoobri 2009. aasta määrus (EÜ) nr 1107/2009 taimekaitsevahendite turulelaskmise ja nõukogu direktiivide 79/117/EMÜ ja 91/414/EMÜ kehtetuks tunnistamise kohta, ELT L 309, 24.11.2009, lk 1–50.

⁶ <http://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/eu-pesticides-database/public/?event=homepage&language=ET>.

⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. veebruari 2005. aasta määrus (EÜ) nr 396/2005 taimses ja loomses toidus ja söödas või nende pinnal esinevate pestitsiidide jääkide piirnormide ja nõukogu direktiivi 91/414/EMÜ muutmise kohta, ELT L 70, 16.3.2005, lk 1–16.

⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. oktoobri 2009. aasta direktiiv 2009/128/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse tegevusraamistik pestitsiidide säästva kasutamise saavutamiseks, ELT L 309, 24.11.2009, lk 71–86.

käsitlevad muu hulgas madala riskiastmega ainete kiire heakskiitmise ja selliste toodete integreeritud taimekaitse põhimõtete kohase kasutamise edendamist.

Direktiivis on sätestatud erimeetmed, mida liikmesriikide kavad peavad nõuetekohase rakendamise tagamiseks sisaldama. Peamised meetmed on seotud kasutajate, nõustajate ja turustajate koolitamisega, pestitsiididega töötlemise seadmete tehnilise kontrolli, õhust pritsimise keelustamise, tundlikel aladel pestitsiidide kasutamise piiramise ning pestitsiididega kaasnevatest riskidest teavitamise ja sellealase teadlikkuse suurendamisega. Direktiivi alus on integreeritud taimekaitse edendamine, mille üldised põhimõtted on esitatud direktiivi III lisas. Direktiiviga kehtestatud tähtsajad kõikide eespool nimetatud meetmete rakendamiseks jaotati ajavahemiku peale, mis kestis 2011. aasta novembrist 2016. aasta novembrini. Alates 2016. aasta novembrist (mil pestitsiididega töötlemise seadmete tehniline kontroll muutus kohustuslikuks) on liikmesriikidelt nõutud kõikide direktiivis sätestatud asjakohaste meetmete rakendamist.

Komisjon on koos liikmesriikidega moodustanud töörühma, mis tuleb korrapäraselt kokku, et arutada direktiivi rakendamist ja vahetada parimat tava.

Käesoleva aruandega täidetakse nii direktiivi artikli 4 lõikes 3 kui ka artiklis 16 kehtestatud aruandekohustused. Artikli 4 lõike 3 kohaselt peab komisjon esitama Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande liikmesriikide edastatud riiklike tegevuskavade kohta ning artikli 16 kohaselt peab komisjon andma aru direktiivi rakendamisel tehtud edusammudest.

Käesolev aruanne tugineb neljale teabeallikale:

- komisjoni hinnang riiklike tegevuskavade kohta, mis koostati 2015. aastal;
- kaks pestitsiididega seotud auditite seeriat, mis viidi läbi vastavalt aastatel 2012–2014 ja 2015–2016 ning millest esimene käsitles taimekaitsevahendite kontrollimist⁹ ja teine pestitsiidide turustamist ja kasutamist;¹⁰ auditite käsitusala hõlmas ka teatavaid direktiivi rakendamise aspekte;
- 2016. aastal kõikidele liikmesriikidele saadetud uuring ja küsimustik,¹¹ mille eesmärk oli saada ajakohast teavet tegevuskavade rakendamise edenemise kohta;
- 2017. aastal kuude liikmesriiki¹² tehtud teabekogumislähetused, mille eesmärk oli spetsiaalselt uurida direktiivi rakendamisel tehtud üldisi edusamme. Need liikmesriigid valiti välja põhimõttel, et saada läbilõige eri liikmesriikidest eri geograafilistes piirkondades. Lisaks individuaalsetele lähetusaruannetele avaldatakse käesoleva aasta jooksul kõnealuse kuue lähetuse peamised järeldused ülevaatlikus aruandes, mis sisaldab ka eespool nimetatud küsimustikule esitatud vastuste üksikasjalikumad analüüsi, sealhulgas rakendamise hea tava liikmesriikides.

Riiklikud tegevuskavad, komisjoni aruanded, sealhulgas auditiaruanded, ja ülevaatlik aruanne on kättesaadavad pestitsiidide säästvat kasutamist käsitleval komisjoni veebilehel aadressil https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/sustainable_use_pesticides_en.

⁹ http://ec.europa.eu/food/audits-analysis/overview_reports/details.cfm?rep_id=79.

¹⁰ http://ec.europa.eu/food/audits-analysis/overview_reports/details.cfm?rep_id=109.

¹¹ Uuringu vastustes esitatud teave ja andmed ei olnud täielikud ning tulemusi tuleb koos liikmesriikidega täpsemalt arutada. Ühendkuningriik ei vastanud küsimustikule, kuid esitas teatavate teemade kohta teavet hiljem. Bulgaaria, Rumeenia, Kreeka, Prantsusmaa ja Portugali vastustes oli andmeid puudu. Bulgaaria, Rumeenia, Kreeka ja Prantsusmaa vastustes oli andmeid puudu.

¹² Saksamaa, Madalmaad, Itaalia, Taani, Poola ja Rootsi.

2. RIIKLIKUD TEGEVUSKAVAD

Direktiivi artikli 4 kohaselt pidid liikmesriigid esimesed riiklikud tegevuskavad vastu võtma ning edastama need komisjonile ja teistele liikmesriikidele 26. novembriks 2012. Kavad tuleb vähemalt iga viie aasta tagant läbi vaadata. Neis tuleb kehtestada pestitsiidide kasutamisest inimeste tervisele tulenevate riskide ja mõjude vähendamise koguselised sihid, eesmärgid, meetmed ja ajakavad. Kõik liikmesriigid on need kavad¹³ vastu võtnud, kuigi paljudel juhtudel suurte viivitustega. Kavad edastati komisjonile ja need avaldati inglise keeles komisjoni veebisaidil¹⁴.

Riiklike tegevuskavade põhjal rakendavad liikmesriigid direktiivi kohaseid kontrollimeetmeid, kuid nende terviklikkuse ja käsitusala osas esineb väga suuri erinevusi. Liikmesriigid peaksid oma kavasid oluliselt parandama, et kõrvaldada allpool kirjeldatud puudused ning kehtestama täpsemad ja paremini mõõdetavad eesmärgid.

Liikmesriikide lähteolukorrad riiklike tegevuskavade koostamisel olid erinevad. Seitsmel liikmesriigil olid olemas varem koostatud tegevuskavad, samal ajal kui kõikide ülejäänute jaoks oli tegemist esimese kavaga. Seni on läbivaadatud riikliku tegevuskava esitanud ainult Prantsusmaa ja Leedu. See, mil määral tegevuskavasid rakendatakse, saab selgemaks pärast seda, kui kõik liikmesriigid on tegevuskavad läbi vaadanud ja need komisjonile edastanud.

Riiklikud tegevuskavad toetavad jõupingutusi, mida liikmesriigid nende koostamisel tegid. Neis on aga väga erineva üksikasjalikkuse tasemega kirjeldatud, kuidas täpsemalt liikmesriigid kavatsevad direktiivi artiklite 5–15 kohaseid meetmeid rakendada. Enamikul juhtudel ei olnud kõiki nende artiklite aspekte käsitletud. Kavades on põhjalikult kajastatud teatavaid valdkondi, näiteks pestitsiididega töötlemise seadmete katsetamist ja pestitsiidikasutajate väljaõpet, kuid paljudes neist on esitatud vähe andmeid muude valdkondade, näiteks õhust pritsimise, üldsuse teavitamise ja mürgistusjuhtumeid käsitleva teabe kogumise kohta.

Riiklikud tegevuskavad ei ole järjepidevad ka mitmesuguste tegevusvaldkondade koguseliste sihtide, eesmärkide, meetmete ja ajakavade kehtestamise poolest. Mõnes valdkonnas, näiteks pestitsiididega töötlemise seadmete katsetamise osas, on kavad suurepäraseid ja peaaegu kõigis neis on kehtestatud konkreetset eesmärgid täieliku vastavuse saavutamiseks. Teisalt ei kehtestanud enamik liikmesriike eesmärgi ega ajakavasid meetmete kohta, mis käsitlevad veekeskkonna kaitsmist pestitsiidide eest.

Peale selle ei ole ligikaudu 80 %-l juhtudest tegevuskavades täpsustatud, kuidas eesmärkide või sihtide saavutamist mõõdetakse. Selgete mõõdetavate eesmärkide puudumise tõttu on raske hinnata rakendamisel tehtavaid edusamme ja teha kindlaks valdkondi, kus on vaja võtta täiendavaid meetmeid.

21 liikmesriiki¹⁵ esitasid riskide vähendamise eesmärgid ja üheksa liikmesriiki¹⁶ kasutamise vähendamise eesmärgid. Mõõdetavad eesmärgid on kehtestanud üksnes viis liikmesriiki, neist

¹³ Direktiiviga ei ole ette nähtud riiklike tegevuskavade vormi ja sel põhjusel ei ole komisjonile edastatud kavad täielikult võrreldavad. Mõnel juhul ei sisalda need kõiki riiklike meetmeid, mida direktiivi rakendamiseks võetakse. Komisjoni hinnang hõlmas üksnes kavasid endid ja mis tahes meetmeid, mida kavad ei sisaldanud, ei olnud võimalik arvesse võtta.

¹⁴ https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/sustainable_use_pesticides_en.

¹⁵ Hispaania, Tšehhi Vabariik, Küpros, Eesti, Belgia, Rootsi, Soome, Saksamaa, Ungari, Poola, Läti, Itaalia, Portugal, Horvaatia, Austria, Taani, Leedu, Rumeenia, Slovakkia, Iirimaa ja Prantsusmaa.

neli¹⁷ on võtnud eesmärgiks vähendada riske ja üks¹⁸ kasutamist. Prantsusmaa riikliku tegevuskava põhieesmärk on vähendada 2025. aastaks pestitsiidide kasutamist 50 % võrra (2020. aastaks on kehtestatud esialgne 25 % vähendamise vahe-eesmärk) ning kahandada seeläbi riske ja mõju inimeste tervisele ja keskkonnale. Häid näiteid riskide vähendamise eesmärkide kohta pakkusid Saksamaa, Madalmaad,¹⁹ Soome ja Taani, kes töötasid välja riskide vähendamise näitajad pestitsiidide ohuklassifikatsiooni põhjal, nii et suuremat riski kujutavatel pestitsiididel on suurem kaal.

Kõik riiklikud tegevuskavad sisaldasid teatavaid integreeritud taimekaitse edendamise meetmeid, mille eesmärk on eelkõige toetada integreeritud taimekaitse suuniste kättesaadavust ning väljaõpet või näidistalude loomist. Sellest hoolimata ei ole kavades täpsustatud, kuidas saab mõõta seda, mil määral põllumajandusettevõtjad integreeritud taimekaitset kasutavad, ega kehtestatud eesmärgid või märgitud, kuidas rakendamine tagatakse. Integreeritud taimekaitse on direktiivi alus ja selle rakendamine on ette nähtud vahendina, millega vähendada säästvas põllumajanduses sõltuvust pestitsiididest, ning seega on hinnatavate, mõõdetavate ja täidetavate selgete meetmete puudumine oluline probleem, mida liikmesriigid peaksid oma riiklike tegevuskavade käimasoleva läbivaatamise käigus lahendama.

3. DIREKTIIVI RAKENDAMINE

3.1. VÄLJAÕPE JA TUNNISTUSTE ANDMINE

Direktiivi artikli 5 kohaselt peavad liikmesriigid kehtestama pestitsiidide professionaalsetele kasutajatele, turustajatele ja nõustajatele väljaõppe ja tunnistuste süsteimid. Artikli 6 kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et turustajate juures töötab piisaval arvul artiklis 5 osutatud tunnistust omavaid töötajaid. Samuti nõutakse selle artikliga liikmesriikidelt professionaalseks kasutamiseks lubatud pestitsiidide müügi piiramist nii, et see toimuks isikutele, kellel on artiklis 5 osutatud tunnistus. Lõpuks on artiklis 6 sätestatud, et liikmesriigid peavad mitteprofessionaalsetele kasutajatele pestitsiidide müüvatelt turustajatelt nõudma, et nad annaksid üldist teavet pestitsiidide kasutamisest inimeste tervisele ja keskkonnale tulenevate riskide kohta.

Professionaalsete kasutajate, turustajate ja nõustajate väljaõppe ja neile tunnistuste andmise valdkonnas on nõuete täitmise tase üldiselt kõrge. Selle valdkonna ettevõtjate koguarvu kohta puuduvad aga täpsed andmed ja seega ei saa olla kindel, et nad kõik on väljaõppe saanud.

Väljaõppe pakkumist on käsitletud 26²⁰ riiklikus tegevuskavas, kuid 11 neist ei ole piisavalt üksikasjalikud²¹.

Väljaõpet käsitleva nõude täitmist hinnati komisjoni auditite käigus, mis toimusid 19 liikmesriigis ajavahemikul 2012–2014, ja 2017. aastal kuude liikmesriiki tehtud

¹⁶ Luksemburg, Sloveenia, Küpros, Belgia, Soome, Ungari, Poola, Saksamaa ja Prantsusmaa.

¹⁷ Belgia, Taani, Kreeka ja Saksamaa.

¹⁸ Prantsusmaa.

¹⁹ Madalmaade tegevuskava neid ei sisaldanud.

²⁰ Belgia ja Taani kavades ei ole ettevõtjate väljaõppele ja tunnistustele osutatud või vastavaid eesmärgesid esitatud.

²¹ Austria, Tšehhi Vabariik, Prantsusmaa, Saksamaa, Kreeka, Läti, Leedu, Madalmaad, Rumeenia, Slovakkia ja Sloveenia.

teabekogumislähetuste käigus (viit liikmesriiki külastati mõlemal juhul). 20st külastatud liikmesriigist kolmes olid põllumajandusettevõtjate väljaõppe süsteemid kehtestatud enne direktiivi vastuvõtmist ning pärast direktiivi jõustumist laiendati väljaõpet teistele rühmadele, näiteks turustajatele.

26. novembri 2013. aasta tähtjaks olid kõik liikmesriigid (v.a Luksemburg) kehtestanud väljaõppe ja tunnistuste süsteemid ning teatasid vastusena 2016. aasta küsimustikule, et väljaõpet on saanud ligi neli miljonit ettevõtjat. Ettevõtjatele väljaõppe pakkumisel ja tunnistuste andmisel esines viivitusi kuues liikmesriigis²². Lisaks ei esitanud kolm liikmesriiki²³ mingeid andmeid. Põllumajandusettevõtete struktuuriuuringu²⁴ kohaselt on Euroopas ligikaudu 10 miljonit põllumajanduslikku majapidamist, millest vaid 0,3 miljonit on suurettevõtjad, kes majandavad 50 % kogu kasutatavast põllumajandusmaast. Koolituskursused kestavad tavaliselt 2–4 päeva, sõltuvalt ettevõtja liigist ja varasematest teadmistest, ning väljaõppe läbinud ettevõtjad saavad tunnistuse, mida nõutakse professionaalseks kasutamiseks pestitsiidide ostmisel.

Kuues liikmesriigis, mida komisjon 2017. aastal külastas, oli see nõue hõlmatud pädevate asutuste poolse põllumajandusettevõtjate ametliku kontrolliga ning kuuest liikmesriigist viies²⁵ oli nõuete täitmise määr üle 95 %. Üks küsimustikule antud vastuste põhjal tuvastatud probleem oli aga see, et viies liikmesriigis²⁶ ei laienenud tunnistuste süsteem taimekaitsevaldkonna nõustajatele. Madalmaades näiteks ei nõuta selliste nõustajate sertifitseerimist, kes pestitsiidide müügiga otseselt kokku ei puutu, kuid riik plaanib siseriiklikud õigusaktid läbi vaadata ja direktiiviga kooskõlla viia.

Kõikides liikmesriikides on kehtestatud piirangud pestitsiidide müümisel mitteprofessionaalsetele kasutajatele, näiteks koduaednikele. Näiteks ei saa mõnes liikmesriigis mitteprofessionaalsetele kasutajatele mõeldud pestitsiidide vabalt osta ja jaemüügiettevõtetes tuleb neid hoida leti taga.

2015. ja 2016. aastal korraldas komisjon liikmesriikide ekspertidele kaksteist programmi „Parem koolitus ohutuma toidu nimel“²⁷ kursust, kus käsitleti mitut direktiivi elementi, sealhulgas ettevõtjate väljaõpet. Kursuste eesmärk oli tagada ühtlane ja kõrgetasemeline arusaamine sellest, kuidas jõuda rakendamiseni, samuti võimaldasid need vahetada head tava. Kursustel osalesid kõik 28 liikmesriiki ja koolitust said 338 töötajat.

3.2. PESTITSIIDIMÜRGIKUSTUS

Direktiivi artikli 7 lõikega 2 nõutakse liikmesriikidelt, et nad kehtestaksid süsteemid, millega koguda teavet ägedate pestitsiidimürgistuste ja olemasolu korral krooniliste mürgistuste kulgemise kohta elanikerühmade seas, kes võivad pestitsiididega regulaarselt kokku puutuda, nagu ettevõtjad, põllumajandustöötajad või isikud, kes elavad pestitsiididega töödeldavate alade lähedal.

²² Itaalia, Tšehhi Vabariik, Eesti, Leedu, Slovakkia ja Malta.

²³ Bulgaaria, Ungari ja Rumeenia.

²⁴ http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Farm_structure_survey_2013_-_main_results#Agricultural_holdings

²⁵ Taani, Saksamaa, Madalmaad, Poola, Rootsi.

²⁶ Taani, Soome, Ungari, Rootsi ja Ühendkuningriik.

²⁷ https://ec.europa.eu/food/safety/btsf_en.

Kuigi liikmesriikidel on ägedate pestitsiidimürgistuste kohta teabe kogumise süsteemid üldiselt olemas, oli nende andmete täpsus ja kasutamine küsitav. Krooniliste mürgistuste kohta sellise teabe kogumise süsteeme laialdaselt ei kasutata.

Kaheksateistkümnes riiklikus tegevuskavas on kirjeldatud süsteeme teabe kogumiseks ägeda pestitsiidimürgistuse juhtumite kohta asjaomasel liikmesriigis, samas kui krooniliste mürgistuste kohta teabe kogumist on käsitletud vaid neljas kavas. Ülejäänud kavades ei ole selle valdkonna kohta konkreetseid üksikasju esitatud.

19 liikmesriigis aastatel 2012–2014 tehtud komisjoni auditite käigus seda küsimust ei käsitletud ning olemasolev teave pärineb 2016. aastal liikmesriikidele saadetud küsimustikust ja 2017. aastal kuude liikmesriiki tehtud teabekogumislähetustest.

2016. aasta küsimustiku vastuste põhjal kogutakse konkreetset teavet ägeda pestitsiidimürgistuse juhtumite kohta kõikides liikmesriikides peale viie. Pestitsiididega seotud ägedate mürgistusjuhtumite kohta esitatud arvud on liikmesriigiti väga erinevad ja ametiasutused seadsid kõnealuste andmete täpsuse kahtluse alla. Näiteks Rootsis näitavad dokumenteeritud andmed päringute, mitte mürgistusjuhtumite arvu. Kümnes liikmesriigis²⁸ on spetsiaalne süsteem krooniliste mürgistuste kohta teabe kogumiseks. Ülejäänud 17 liikmesriigis kroonilisi mürgistusi süsteemselt ei jälgita. Liikmesriigid rõhutasid, et krooniliste mürgistuste kulgemise kohta teabe kogumine on väga keeruline, sest raske on seostada kliinilisi sümptomeid pestitsiididega kokkupuutega, mis võis toimuda mitu aastat varem.

Direktiivi artikli 7 lõikes 3 on nõutud, et teabe võrreldavuse parandamiseks töötab komisjon koostöös liikmesriikidega välja strateegilise suunisdokumendi pestitsiidide kasutamisest inimeste tervisele ja keskkonnale tuleneva mõju järelevalve ja uurimise kohta. Komisjon kavatses selle suunisdokumendi valmis saada 2017. aasta lõpuks. Peale selle kaalutakse pestitsiidide põhjustatud mürgistuskahkluse juhtude kohta teabe kogumise süsteemide loomist määruse (EL) 2017/625 artikli 24 lõike 4 punkti b alusel.

3.3. PESTITSIIDIDEGA TÖÖTLEMISE SEADMED

Artikli 8 kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et pestitsiididega töötlemise seadmed, st põldudel ja viljapuuaiades kasutatavad pritsid, läbivad tehnilise kontrolli korrapärase ajavahemike järel ning et 26. novembriks 2016 on kõiki seadmeid vähemalt ühel korral katsetatud. Ühtlasi peavad liikmesriigid kehtestama tunnistuste süsteemid, mille abil on võimalik tehnilise kontrolli läbimist kontrollida.

Üldiselt on liikmesriigid nõutud süsteemid kehtestanud, ent puudub täielik ülevaade nõuete täitmise üldisest tasemest, mis on liikmesriigiti väga erinev. Praegu hindab komisjon olukorra arengut alates 2016. aasta novembrist.

Kakskümmend kuus²⁹ riiklikku tegevuskava sisaldasid eesmärgi tagada pestitsiididega töötlemise seadmete katsetamine, nagu direktiivis on nõutud. Viieteistkümnes kavas oli märgitud, et teatavat liiki süsteem pritside katsetamiseks oli kasutusel juba enne direktiivi vastuvõtmist.

²⁸ Tšehhi Vabariik, Eesti, Leedu, Madalmaad, Slovakkia, Ungari, Poola, Saksamaa, Prantsusmaa ja Bulgaaria.

²⁹ Taani ja Rootsi kavad ei sisaldanud sellist eesmärki.

Et liikmesriike selles valdkonnas abistada, avaldati 2015. aastal pestitsiididega töötlemise seadmete katsetamist käsitlev uus ühtlustatud standard EN ISO 16122, nagu on ette nähtud direktiivi artikliga 20³⁰. Nimetatud standard hõlmab horisontaalpoomiga seadmeid, viljapõõsaste ja -puude pritse ning statsionaarseid ja osaliselt liikuvaid pritse. Selles on selgitatud põhilisi tervise, ohutuse ja keskkonnaga seotud nõudeid, mida tehnilise kontrolli käigus kontrollitakse. See ühtlustatud standard peaks aitama liikmesriikidel tunnustada teistes liikmesriikides välja antud tunnustusi, nagu on nõutud direktiivi artikli 8 lõikes 6.

2016. aasta küsimustik näitab, et 26 liikmesriiki olid kehtestanud tehnilise kontrolli süsteemid ning 26. novembri 2016. aasta tähtajaks oli tehnilise kontrolli läbinud ligikaudu 900 000 pritsi. Tehnilisi kontrole ei olnud alustatud vaid Maltal ja Küprosel. Liikmesriikidel ei ole usaldusväärseid andmeid kasutusel olevate pritside koguarvu kohta, kuid nende enda hinnangu kohaselt ei olnud tähtajaks katsetatud kuni 50 % kõikidest pritsidest ELis, kusjuures pritside hinnangulisest koguarvust oli tähtajaks katsetamata üle 95 % Lätis ja Kreekas ning 70 % Itaalias. Belgia, Madalmaad ja Soome teatasid, et katsetatud on ligi 100 % pritsidest.

2015. ja 2016. aastal korraldas komisjon pestitsiididega töötlemise seadmete kohta kuus programmi „Parem koolitus ohutuma toidu nimel“ kursust, kus osales 102 liikmesriikidepoolse tehnilise kontrolli teostajat 25 liikmesriigist, ning 2017. ja 2018. aastal korraldatakse veel kuus kursust. See aitab kõrvaldada eespool kirjeldatud puudused ja soodustab seeläbi liikmesriikides ühetaolisemat katsetamist.

3.4. ÕHUST PRITSIMINE

Direktiivi artikliga 9 keelatakse pestitsiidide õhust pritsimine, välja arvatud erandjuhtudel.

Õhust pritsimine on keelatud ja erandeid lubatakse vaid rangetel tingimustel. Pritsitav ala on väike, kahaneb ja seda kontrollitakse tõhusalt.

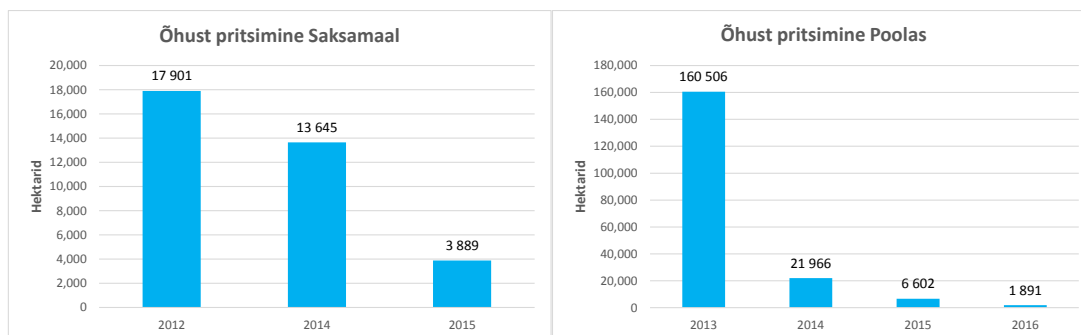
Kõik liikmesriigid on õhust pritsimise oma õigusaktidega ära keelanud, isegi kui seda ei ole nende riiklikes tegevuskavades sõnaselgelt märgitud. Kuigi erandjuhtudel erandite tegemine on õiguslikult võimalik 21 liikmesriigis,³¹ siis 2014. ja 2015. aastal tegid erandeid ainult 14 liikmesriiki³². Nende erandite alusel töödeldi pestitsiididega 1,1 miljonit hektarit maad, millest 70 % oli põllumajandusmaa ja 30 % metsamaa, mis moodustavad vastavatest aladest ligikaudu 0,2 % ja 0,1 %.

2015. aastal toimus peaaegu 95 % teatatud õhust pritsimisest vaid kahes liikmesriigis: Hispaanias, kus pritsiti 339 000 hektarit maad, ja Ungaris, kus pritsiti 88 000 hektarit maad, mis moodustab nende liikmesriikide pindalast vastavalt 0,7 % ja 0,9 %.

³⁰ Komisjoni teatis, mis on seotud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. oktoobri 2009. aasta direktiivi 2009/128/EÜ (millega kehtestatakse ühenduse tegevusraamistik pestitsiidide säästva kasutamise saavutamiseks) rakendamiseks, ELT C 196, 12.6.2015, lk 4–5.

³¹ Belgia, Bulgaaria, Horvaatia, Küpros, Tšehhi Vabariik, Taani, Prantsusmaa, Saksamaa, Ungari, Itaalia, Läti, Leedu, Madalmaad, Luksemburg, Poola, Portugal, Rumeenia, Slovakkia, Hispaania, Rootsi, Ühendkuningriik.

³² Bulgaaria, Tšehhi Vabariik, Horvaatia, Küpros, Prantsusmaa, Saksamaa, Ungari, Itaalia, Luksemburg, Poola, Portugal, Slovakkia, Hispaania ja Ühendkuningriik. Kreeka ei esitanud teavet õhust pritsimise kohta, Bulgaaria, Tšehhi Vabariik ja Prantsusmaa ei esitanud teavet töödeldud ala kohta.

Joonis 1. Pestitsiidide õhust pritsimise vähenemine kahes liikmesriigis

Komisjon uuris seda teemat aastatel 2015–2016 11 liikmesriigis tehtud auditite ja 2017. aastal kuude liikmesriiki tehtud teabekogumislähetuste käigus. Kõikidel juhtudel, kui erandeid tehti, järgiti õhust pritsimisel direktiivis erandite kohta sätestatud rangeid tingimusi. Samuti on erandi alusel töödeldavad alad viimastel aastatel oluliselt kahanenud, nagu on näha eespool olevatelt diagrammidelt.

Sellest hoolimata hindab komisjon muu hulgas auditite kaudu ka edaspidi seda, kuidas liikmesriigid eranditaotlusi hindavad, et tagada kõnealuste erandite tegemiseks ette nähtud rangete tingimuste järgimine ja nõuetekohane kontrollimine.

3.5. TEAVITAMINE JA TEADLIKKUSE PARANDAMINE

Direktiivi artikli 7 lõike 1 kohaselt peavad liikmesriigid võtma meetmeid avalikkuse teavitamiseks ning teavitus- ja teadlikkuse parandamise programmide edendamiseks ning parandama pestitsiididega seotud täpse ja tasakaalustatud teabe kättesaadavust üldsusele. Artiklis 10 on sätestatud, et liikmesriigid võivad lisada oma kavadesse sätteid selle kohta, kuidas teavitada isikuid, kes võivad kokku puutuda pihuse pritsmetega.

Teatavates liikmesriikides ja teatavates valdkondades kasutatakse seda sätet laialdaselt, kuid on veel võimalusi hea tava levitamiseks ning selle tava laiaulatuslikumaks järgimiseks üldsuse ja sidusrühmade teavitamisel.

Kõik riiklikud tegevuskavad sisaldavad üldsuse teavitamiseks kavandatud meetmeid. Kindlaksmääratud eesmärgid on selles valdkonnas kehtestanud ainult Rumeenia ja Hispaania.

Peamine vahend, mida liikmesriikide ametiasutused üldsusele pestitsiidide säästva kasutamise kohta täpse ja tasakaalustatud teabe esitamiseks kasutavad, on nende veebisaidid. Riikide veebisaitide täiendab komisjoni sihtotstarbeline veebisait, mida praegu uuendatakse, et luua veebiportaal, kus on lingid kõikidele liikmesriikide veebisaitidele ja muudele teabeallikatele. See võimaldab jagada nendel veebisaitidel ja nende vahel mitmesuguseid teemasid käsitlevat teavet, sealhulgas integreeritud taimekaitse suunisdokumente ja teavet otsuste tegemist toetavate süsteemide kohta.

Oma vastustes 2016. aasta küsimustikule teavitasid kuus liikmesriiki³³ komisjoni riiklikest sätetest, mille kohaselt põllumajandusettevõtjad peavad enne pestitsiididega töötlemist oma naabreid ja kohalikke elanikke teavitama, vähemalt vastava taotluse korral. Näiteks Rootsis ja

³³ Hispaania, Horvaatia, Rootsi, Madalmaad, Ungari ja Malta.

Madalmaades peavad ettevõtjad, kes kavatsesid kasutada pestitsiide aladel, kuhu üldsusel on juurdepääs, panema vähemalt nädal aega varem üles üksikasjalikku teavet sisaldava sildi. Komisjoni 2017. aasta teabekogumislähetuste käigus töid liikmesriigid näiteid suunatud teavituskampaaniate kohta, mis hõlmasid kampaaniaid koduaednike teadlikkuse suurendamiseks pestitsiididega kaasnevatest riskidest Taanis, Poolas ja Rootsis ning pestitsiididega kaasnevaid riske käsitlevaid võistlusi kooliõpilastele Poolas ja Itaalias.

3.6. VEEKESKKOND JA JOOGIVESI

Direktiivi artikli 11 kohaselt peavad liikmesriigid tagama asjakohaste meetmete võtmise veekeskonna ja joogiveevarude kaitsmiseks pestitsiidide mõju eest.

Liikmesriigid on võtnud mitmesuguseid meetmeid, et kaitsta veekeskonda pestitsiidide kasutamise eest, ent kuna enamikus riiklikes tegevuskavades puuduvad mõõdetavad eesmärgid, siis on saavutatud edu raske hinnata.

27 riiklikku tegevuskava sisaldavad selle valdkonna kohta väga üksikasjalikku teavet ning vaid Prantsusmaa ei ole seda käsitlenud. Meetmeid võetakse mitmes valdkonnas. Pestitsiididega töötlemise puhul hõlmavad meetmed pritsmete levimise vähendamise tehnoloogia kasutamist ja vooluveekogudest pritside täitmise keelustamist. Pakutakse ka rahalisi stiimuleid, sealhulgas vooluveekogudega külgnevate puhvertsoonide loomiseks põllumajanduse keskkonnakavade raames, kapitalitoetust pritsmete levimist takistavate pihustiotsade ostmiseks ning stiimuleid biomahutite ehitamiseks, et koguda kokku pritside pesemisel tekkiv äravool. Enamikus liikmesriikides võetakse selliseid meetmeid aga väga piiratud territooriumil. Muud meetmed on seotud hariduse ja teadmussiirdega. Kuigi liikmesriigid on selles valdkonnas kehtestanud mitmesuguseid meetmeid, nagu eespool kirjeldatud, on kindlaksmääratud eesmärgid ja ajakavad seotud kas tegevuse elluviimisega, nt vooluveekogudega külgnevate puhvertsoonide loomisega, või mõne liikmesriigi puhul muude õigusaktide kohaselt kehtivate veekvaliteedi normide saavutamise.

Nagu on rõhutatud komisjoni talituste töödokumendis põllumajanduse ja säästva veemajanduse kohta Euroopas,³⁴ on pestitsiidide säästvat kasutamist käsitlev direktiiv oluline vahend vee raamdirektiivi 2000/60/EÜ³⁵ kohaste vee hea seisundi eesmärkide täitmiseks. Sellest hoolimata ei ole liikmesriikide veekeskonna kaitset käsitlevad eesmärgid ja ajakavad alati otseselt seotud direktiivi 2000/60/EÜ keskkonaeesmärkidega. Liikmesriigid rakendasid keskkonnaseire programme direktiivi 2000/60/EÜ alusel, põhjavee puhul direktiivi 2006/118/EÜ³⁶ alusel, pinnavee puhul selle keskkonnakvaliteedi standardeid käsitleva direktiivi 2008/105/EÜ³⁷ alusel ning joogivee puhul direktiivi 1998/83/EÜ³⁸ alusel.

³⁴ SWD(2017) 153 final, https://circabc.europa.eu/sd/a/abff972e-203a-4b4e-b42e-a0f291d3fdf9/SWD_2017_EN_V4_P1_885057.pdf.

³⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. oktoobri 2000. aasta direktiiv 2000/60/EÜ, millega kehtestatakse ühenduse veepoliitika alane tegevusraamistik, EÜT L 327, 22.12.2000, lk 1–73.

³⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta direktiiv 2006/118/EÜ, mis käsitleb põhjavee kaitset reostuse ja seisundi halvenemise eest, ELT L 372, 27.12.2006, lk 19–31.

³⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 2008. aasta direktiiv 2008/105/EÜ, mis käsitleb keskkonnakvaliteedi standardeid veepoliitika valdkonnas ning millega muudetakse nõukogu direktiive 82/176/EMÜ, 83/513/EMÜ, 84/156/EMÜ, 84/491/EMÜ, 86/280/EMÜ ja tunnistatakse need seejärel kehtetuks ning muudetakse direktiivi 2000/60/EÜ, ELT L 348, 24.12.2008, lk 84–97.

³⁸ Nõukogu 3. novembri 1998. aasta direktiiv 98/83/EÜ olmevee kvaliteedi kohta, EÜT L 330, 5.12.1998, lk 32–54.

Bioakumuleeruda võivate ühendite põhjustatud riskide piisavaks käsitlemiseks peavad seireprogrammid ning seotud näitajad ja eesmärgid hõlmama mitut elementi, sealhulgas elustikku ja/või setteid. Veeseire tulemused näitavad, et eri allikatest pärit pestitsiidid on osaliselt tinginud veekogude halva seisundi 16 liikmesriigis, mõjutades 20 % põhjaveest ning 16 % jõgedest ja üleminekuvetest, mille keemiline seisund on Euroopa Keskkonnaameti aruande nr 8/2012 „European waters – assessment of status and pressures“ („Euroopa veed – seisundi ja survetegurite hindamine“)^{39,40} kohaselt halb.

Vastusena 2016. aasta küsimustikule teatasid liikmesriigid komisjonile, et 2014. ja 2015. aastal uuriti pestitsiidijääkide kindlakstegemiseks kokku rohkem kui üht miljonit veeproovi. Võrdluseks: 2015. aastal uuriti pestitsiidijääkide kindlakstegemiseks 84 000 ametlikku toiduproovi. Veeproove võeti pinna-, põhja- ja joogiveest. Enamik proove võeti joogiveest, mille puhul tulemused näitasid, et direktiiviga 1998/83/EÜ kehtestatud ELi õigusliku piirnõrmi järgimise tase on kõrge (99 %). Sellest hoolimata võetakse proove pärast mis tahes pestitsiidide kõrvaldamiseks läbiviidud vajalikku töötlemist.

Keskkonnaseire programmides analüüsitud pestitsiidide hulk oli 2017. aastal külastatud liikmesriikide piires ja nende vahel erinev. Saksamaa, Madalmaad ja Taani olid kehtestanud seoses nende sätete täitmisega selged eesmärgid, mis aitab ametiasutustel saavutatud edu hinnata ja tõendada. Paljudes Itaalia piirkondades jälgiti lisaks vee raamdirektiivis loetletud prioriteetsetele ainetele ka muid aineid. Poolas sisaldas jälgitavate pestitsiidide loetelu aga ainult ELi prioriteetseid aineid. Nii Saksamaal kui ka Taanis oli põhjavees kindlakstehtud pestitsiidide puhul peamiselt tegemist püsivate pestitsiididega, millele ELis enam lubasid ei anta ning mida seal ei turustata ega kasutata.

3.7. PESTITSIIDIDE KASUTAMISE VÄHENDAMINE KONKREETSETES PIIRKONDADES

Direktiivi artikli 12 kohaselt peavad liikmesriigid tagama pestitsiidide kasutamise minimeerimise või keelustamise teatavates konkreetsetes piirkondades. Need hõlmavad üldsuse või tundlike rahvastikurühmade kasutatavaid alasid, kaitsealasid ja hiljuti töödeldud alasid, mida kasutavad põllumajandustöötajad. Võetakse asjakohaseid riskijuhtimise meetmeid ning eeskätt kaalutakse madalama riskiastmega pestitsiide ja bioloogilise tõrje meetodeid.

Komisjon tunnustab ulatuslikke meetmeid, mille liikmesriigid on konkreetsetes piirkondades pestitsiidide kasutamise vähendamiseks kehtestanud, ja nendega saavutatud positiivset mõju, kuid märgib ühtlasi, et enamikul liikmesriikidel puuduvad mõõdetavad eesmärgid.

Avalikel aladel pestitsiidide kasutamise minimeerimise meetmeid kirjeldasid oma riiklikus tegevuskavas 26 liikmesriiki,⁴¹ ent suurem osa neist ei olnud kehtestanud konkreetseid eesmärke kasutamise vähendamiseks avalikel aladel. Täheldati aga ka teatavat hea tava

³⁹ <https://www.eea.europa.eu/publications/european-waters-assessment-2012>

⁴⁰ Nende arvudega tõenäoliselt alahinnatakse pestitsiidide tõttu ohustatud jõgede ja üleminekuvete osakaalu. Tulenevalt viisist, kuidas veemajanduskavade kohta esimest korda aru anti, ei olnud tol ajal võimalik täpselt kindlaks määrata selliste pinnaveekogude osakaalu, millele konkreetsete saasteainetena tuvastatud pestitsiidid ohtu kujutasid. Praegu on komisjonil pooleli teiste veemajanduskavade (2016–2021) hindamine ja ajakohastatud andmed esitatakse 2018. aasta jooksul.

⁴¹ Rumeenia ja Portugali kavades ei ole sellistele meetmetele osutatud.

järgimist, näiteks Taani puhul, kes on määranud üldise kasutamise vähendamise eesmärgi ja kehtestab lisaks sellele pestitsiidikvoote igale golfiväljakule. Muudel avalikel aladel on eesmärk pestitsiidide kasutamine järk-järgult lõpetada. Ainult Läti, Malta, Hispaania ja Itaalia riiklikud tegevuskavad sisaldavad erimeetmeid, mis käsitlevad põllumajandustöötajate kaitsmist hiljuti töödeldud aladel.

Vastusena 2016. aasta küsimustikule teatasid 26 liikmesriiki,⁴² et nad on piiranud pestitsiidide kasutamist kaitsealadel (nagu on määratletud direktiivis 2000/60/EÜ) ja loodusaladel (nagu on määratletud direktiivides 79/409/EMÜ⁴³ ja 92/43/EMÜ⁴⁴) või selle keelanud. 2017. aasta teabekogumislähetuste käigus tutvus komisjon liikmesriikides kehtestatud piirangutega. Poola on keelanud kahjulike, mürgiste või väga mürgiste pestitsiidide kasutamise sellistel avalikel aladel nagu mänguväljakud, algkoolid ja lasteaiad, ilma et sellest keelust saaks erandeid teha. Teised liikmesriigid on keelanud glüfosaati sisaldavate pestitsiidide kasutamise väljaspool põllumajandusmaad (näiteks Itaalia) või rahvusparkides ja looduskaitsealadel (näiteks Saksamaa). Saksamaal on seoses pestitsiidide kasutamisega avalikel aladel tehtud kahe aasta jooksul vaid 17 erandit. Taani teatas, et pestitsiidide kasutamine avalikel aladel on alates 1995. aastast 90 % vähenenud.

3.8. PESTITSIIDIDE KÄITLEMINE JA LADUSTAMINE

Direktiivi artikli 13 kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et pestitsiidide käitlemine ja ladustamine ning nende pakendite ja jääkide töötlemine ei ohusta inimeste tervist ega keskkonda.

Kuigi peaaegu kõikides liikmesriikides on kehtestatud pestitsiidide käitlemise ja ladustamise kontrollimise süsteemid, ei ole nende tõhusust mõõdetavate eesmärkide puudumise tõttu alati võimalik hinnata.

Riiklikes tegevuskavades on seda küsimust üldiselt käsitletud, ent vaid Itaalia kavas on konkreetselt käsitletud kõiki direktiivi nõudeid, st pestitsiidide ladustamist, käitlemist, lahjendamist ja segamist enne kasutamist, pestitsiidipakendite käitlemist, jääkide ja paaki järele jäävate segude kõrvaldamist ning seadmete puhastamist. Tühjade pestitsiidimahutite kõrvaldamisega seotud algatustele on osutatud 18 kavas ja seega on see kõige levinum selles valdkonnas välja pakutud meede. Ladustamisnormidele on osutatud üheksas kavas. Muud kavades kirjeldatud meetmed hõlmavad läbivaadatud ladustamisnorme, töötlemisseadmete puhastamist ja vanade registreerimata pestitsiidide või jääkide ohutut kõrvaldamist.

Komisjon hindas nende nõuete rakendamist 19 liikmesriigis aastatel 2012–2014 tehtud auditites. Auditite tegemise ajal olid 15 liikmesriigis vastu võetud pestitsiidide käitlemise ja ladustamisega, sealhulgas nende pakendite ja jääkide taaskasutamise ja kõrvaldamisega seotud meetmed. Neljas liikmesriigis toimus ametiasutuste ja pestitsiiditööstuse koostöös nii pakendite kui ka jääkide kogumine, transport ja ohutu kõrvaldamine heakskiidetud ettevõtete

⁴² Iirimaa ja Ühendkuningriik ei esitanud vastust.

⁴³ Nõukogu 2. aprilli 1979. aasta direktiiv 79/409/EMÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta, EÜT L 103, 25.4.1979, lk 1–18.

⁴⁴ Nõukogu 21. mai 1992. aasta direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse kohta, EÜT L 206, 22.7.1992, lk 7–50.

poolt. Lisaks pestitsiidide ohutut käitlemist ja ladustamist käsitlevate õigusaktide rakendamisele kontrollisid liikmesriigid ka ladustamisrajatisi.

Vastusena 2016. aasta küsimustikule märkisid 25 liikmesriiki,⁴⁵ et nad on kehtestanud taimekaitsevahendite tühjade mahutite ja pakendite kogumise ja ohutu kõrvaldamise süsteemid. 21 liikmesriigis laienevad need süsteemid ka vananenud ja aegunud pestitsiidide ja nende jääkide kogumisele ning ohutule kõrvaldamisele. 15 liikmesriiki olid kehtestanud tootjate või turustajate juures asuvate pestitsiidide ladustamise rajatiste heakskiitmise süsteemi.

3.9. INTEGRERITUD TAIMEKAITSE

Direktiivi artiklis 3 on esitatud integreeritud taimekaitse mõiste ning artikli 14 lõike 4 kohaselt peavad liikmesriigid oma riiklikes tegevuskavades kirjeldama, kuidas nad tagavad integreeritud taimekaitse üldiste põhimõtete rakendamise kõikide professionaalsete pestitsiidikasutajate poolt 1. jaanuariks 2014. Ka määruse (EÜ) nr 1107/2009 artiklis 55 on sätestatud, et pestitsiidide nõuetekohane kasutus peab vastama direktiivi sätetele, eelkõige integreeritud taimekaitse nõuetele.

Mis on integreeritud taimekaitse?

- Koos mahepõllumajanduse edendamisega on integreeritud taimekaitse üks vahend vähese pestitsiidikasutusega taimekaitse tagamiseks;
- integreeritud taimekaitse näol on tegemist tervikliku lähenemisviisiga taimedele kahjulike organismide ärahoidmisele ja/või allasurumisele kõikide kättesaadavate andmete, vahendite ja taimekaitsemeetodite kasutamise teel;
- integreeritud taimekaitse eesmärk on hoida taimekaitsevahendite kasutamise ja muude sekkumiste ulatus tasemel, mis on majanduslikult ja ökoloogiliselt põhjendatud ning mis vähendab või minimeerib riske inimeste tervisele ja keskkonnale;
- keemilistele meetoditele tuleb eelistada säästvaid bioloogilisi, mehaanilisi ja muid kemikaalivabu meetodeid, kui need võimaldavad rahuldavat taimekaitset.

Liikmesriigid peavad töötama välja selgelt määratletud kriteeriumid, mis võimaldavad neil süstemaatiliselt hinnata, kas integreeritud taimekaitse kaheksat põhimõtet rakendatakse, ja võtta vastasel korral asjakohaseid täitemeetmeid. Sellised vahendid võivad kinnitada, et saavutatakse direktiivis sätestatud integreeritud taimekaitse eesmärk vähendada sõltuvust pestitsiidide kasutamisest.

Integreeritud taimekaitse kaheksa üldist põhimõtet on esitatud direktiivi III lisas. Sõnaselgelt ei ole aga määratletud, kuidas tuleks neid põhimõtteid tegelikkuses rakendada. Pestitsiidide professionaalsed kasutajad üle ELi rakendavad integreeritud taimekaitse kaheksat põhimõtet eri viisil, mis osaliselt tuleneb subsidiaarsuse põhimõttest ning asjaolust, et ELi põllumajandus on kliima, kasvatatavate põllukultuuride ja tootmistehnoloogiate poolest mitmekesine. Liikmesriigid toetavad jätkuvalt mahepõllumajandust kui vähese

⁴⁵ Kreekas ei ole tühjade pakendite ja mahutite kogumise süsteemi kehtestatud ning Bulgaaria ja Ühendkuningriik ei esitanud vastust.

pestitsiidikasutusega süsteemi ja mahepõllumajandusettevõtete arv on pidevalt kasvanud. 2015. aastal moodustas mahepõllumajandusmaa ELis 6,2 % kogu põllumajandusmaast.

Kõik liikmesriigid märgivad oma riiklikes tegevuskavades, et nad võtavad integreeritud taimekaitse edendamiseks mitmesuguseid terviklikke meetmeid. 24 liikmesriigis⁴⁶ on loodud avalikest vahenditest rahastatavad prognoosimise, hoiatamise ja varase diagnoosimise süsteemid taimekahjustajate ja haiguste piiramiseks ning kehtestatud oluliste taimekahjustajate suhtes majanduslikud künnised, et aidata põllumajandusettevõtjatel otsustada. Sel eesmärgil on ametlikel veebisaitidel kättesaadavad IT-vahendid. 12 liikmesriiki olid loonud integreeritud taimekaitse näidistalude võrgustikud, et töötada välja ja levitada kohalikele ilmastikuoludele ja kasvatatavatele põllukultuuridele vastavaid integreeritud taimekaitse meetodeid. Peale selle on professionaalsetele kasutajatele kättesaadavad mitmesugused integreeritud taimekaitse alased suunised, mille on koostanud ametiasutused ja erialarühmasid esindavad organisatsioonid. Määruse (EL) nr 1306/2013⁴⁷ artikli 12 lõike 2 punkti e kohaselt peavad liikmesriigid hõlmama integreeritud taimekaitse üldised põhimõtted oma põllumajandusettevõtete nõustamise süsteemi. Liikmesriigid rõhutasid, et ametlikud nõuandeteenused, mille puhul ei lähtuta ärihuvidest, on integreeritud taimekaitse rakendamiseks väga olulised.

Komisjon ja liikmesriigid on kaasrahanud võrgustikku ENDURE,⁴⁸ mis ühendab endas põllumajandusalast teadustegevust, õpetamist ja teadmussiiret, pöörates eritähelpanu integreeritud taimekaitsele. Euroopa Liidu seitsmenda raamprogrammi alusel on komisjon toetanud projekti C-IPM,⁴⁹ et moodustada foorum integreeritud taimekaitse alase teadustegevuse ja prioriteetide väljatöötamise jaoks, luua sidemeid olemasolevate teadusalgatuste vahel ja pakkuda välja uusi uurimisvaldkondi. Komisjon rahastas ka arvukaid muid teadusprojekte⁵⁰. 2014. ja 2016. aastal korraldati Saksamaal koostöös Saksa ametiasutustega kaks ELi integreeritud taimekaitse alast seminari. Programmi „Parem koolitus ohutuma toidu nimel“ kaudu korraldab komisjon alates 2018. aastast liikmesriikide ekspertidele rea koolituskursusi integreeritud taimekaitse rakendamise kohta.

Liikmesriigid ei ole integreeritud taimekaitse põhimõtete põhjal kehtestanud normatiivseid ja hinnatavaid kriteeriume. Põhiliselt näevad nad integreeritud taimekaitset põllumajandusettevõtjate koolitamise vahendina ning neil puuduvad meetodid integreeritud taimekaitse põhimõtete järgimise hindamiseks. Kuigi liikmesriigid võtavad integreeritud taimekaitse edendamiseks mitmesuguseid meetmeid, ei taga need tingimata, et kasutajad asjakohaseid integreeritud taimekaitse meetodeid tegelikult rakendaksid. Põllumajandusettevõtjad on ettevõtjad ja kuigi integreeritud taimekaitse meetodid on pikas perspektiivis jätkusuutlikud, võib integreeritud taimekaitsega lühikeses perspektiivis kaasneda suurem majandusrisk. Näiteks võidakse majanduslikel põhjustel eelistada maisi või nisu

⁴⁶ Ühendkuningriik ei esitanud vastust ning Madalmaades,

Küprosel ja Maltal ei ole avalikest vahenditest rahastatavaid süsteeme loodud.

⁴⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1306/2013 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/2000, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008, ELT L 347, 20.12.2013, lk 549–607.

⁴⁸ <http://www.endure-network.eu/endure>.

⁴⁹ <http://c-ipm.org/>.

⁵⁰ Seitsmes raamprogramm: CO-FREE, TEAMPEST, BIOCOTES, SharCo, DROPSA, Fruit Breedomics, EU-Berry, INNOVINE, MARS EUPHOROS, VALORAM, PRATIQUÉ, ISEFOR, QBOL, Q-Detect, TESTA; Programm „Horisont 2020“: EUCLID, EMPHASIS, BLOSTER: http://cordis.europa.eu/projects/home_en.html.

kasvatamist monokultuurina. Selline lühiajaline lähenemisviis maa majandamisele toob aga kaasa olulise riski seoses pikaajalise kuluga, mis tuleneb näiteks taimekahjustajate või umbrohu kasvavatest populatsioonidest monokultuuri seas. Lõppkokkuvõttes võib monokultuur põhjustada bioloogilise mitmekesisuse vähenemist, mullaerosiooni ja isegi kõrbestumist. Lühiajalise lähenemisviisi näitena andis Rumeenia loa erakorraliselt kasutada neonikotinoide seemnete töötlemiseks maisi kasvatamiseks kasutataval kindlaksmääramata alal, uurimata alternatiivina külvikorra kasutamise võimalusi.

2017. aastal liikmesriikidesse tehtud teabekogumislähetuste käigus kogus komisjon näited selle kohta, kuidas integreeritud taimekaitse rakendamist hinnatakse. Paljudel juhtudel põhines see põllumajandusettevõtjate enda hinnangul, mis näitas, et köögiviljade kasvatamisel, kasvuhoonetes ja puukoolides kasutatakse integreeritud taimekaitset laialdasemalt kui põllumaal. Peale selle kontrollitakse integreeritud taimekaitse rakendamist vabatahtlike kavade puhul ja hea põllumajandustava normidele vastavuse eraõigusliku sertifitseerimise puhul.

Kõigi kuue külastatud liikmesriigi ametiasutused märkisid, et nende arvamuse kohaselt võiks laiaulatuslikumalt vastu võtta teatavad integreeritud taimekaitse meetodid, näiteks külvikord, seemne- ja istutusmaterjali nõuetekohane seleksioon ja piisavate viljelustehnikate kasutamine. Seda seisukohta kinnitas Taanis läbiviidud uuring, mis näitas, et kuigi põllumajandusettevõtjate teadlikkus integreeritud taimekaitse meetoditest on suurenenud, siis nende meetodite tegeliku rakendamise tase on kasvanud vaid ebaolulisel määral. Madalmaades tehtud analüüs näitas, et üldiselt järgivad põllumajandusettevõtjad integreeritud taimekaitse põhimõtteid, kuid ühegi integreeritud taimekaitse üldise põhimõtte puhul ei kasutata ära selle täielikku potentsiaali.

Liikmesriigid juhtisid tähelepanu madala riskiastmega ja kemikaalivabade pestitsiidide ebapiisavale kättesaadavusele, mis takistab integreeritud taimekaitse edasist väljaarendamist. Stiimuleid madala riskiastmega ja kemikaalivabade pestitsiidide registreerimiseks on aga mainitud vaid vähestes riiklikes tegevuskavades. Seepärast on madala riskiastmega ja kemikaalivabadele pestitsiididele lubade andmine ja nende kasutuse edendamine veel üks oluline meede, millega toetada vähese pestitsiidikasutusega taimekaitset. Kolmes liikmesriigis⁵¹ oli pestitsiidides sisalduvate kemikaalivabade toimeainete osakaal võrreldes kõikide lubatud pestitsiidides sisalduvate toimeainetega suur, moodustades 2015. aastal üle 10 %.

3.10. RISKINÄITAJAD

Et mõõta pestitsiidide kasutamisest inimeste tervisele ja keskkonnale tulenevate riskide ja kahjuliku mõju vähendamisel saavutatud edu, nõutakse direktiivi artikliga 15 ühtlustatud riskinäitajate kehtestamist. Samuti on selles sätestatud, et liikmesriigid jätkavad olemasolevate riiklike näitajate kasutamist või võtavad vajaduse korral vastu täiendavad näitajad.

Komisjon on liikmesriikidele teatanud, et ta alustab arutelusid eesmärgiga teha kindlaks, kas on võimalik saavutada konsensus ühtlustatud riskinäitajate väljatöötamise kohta, asendamata seejuures täiendavaid riiklikke näitajaid.

⁵¹ Austria, Itaalia ja Rootsi.

Seni ei ole komisjon kogu ELi hõlmavaid ühtlustatud riskinäitajaid kehtestanud. Kuigi komisjon tegi hiljuti kindlaks teatavad puudused seoses pestitsiidide käsitlevate statistiliste andmete kättesaadavuse ja kvaliteediga,⁵² millest suurt osa ei saa konfidentsiaalsusest ja õigusaktidega kehtestatud piirangutest tingituna praegu kasutada, näitavad saadud kogemused, et riski mõõtmine on keeruline ning ELi tasandil olemasolevaid andmeid arvesse võttes ei ole võimalik riske üksnes taimekaitsevahendite kogumüügile tuginedes mõõta. Selle põhjus on asjaolu, et pestitsiididega kaasnevad riskid on erinevad, sõltuvalt mitmesugustest teguritest, eeskätt nende koostises sisalduvatest toimeainetest, aga ka pestitsiidide kasutamise viisidest.

Kuna ühtlustatud riskinäitajad puuduvad, kasutavad liikmesriigid jätkuvalt oma olemasolevaid riskinäitajaid, nagu on kirjeldatud mõnes riiklikus tegevuskavas. Näiteks Taani on välja töötanud pestitsiidikoormuse näitaja, millega arvutatakse individuaalsete turul kättesaadavate pestitsiidide põhjustatud potentsiaalne koormus keskkonnale ja inimeste tervisele, lähtuvalt pestitsiidi toksikoloogilisest klassifikatsioonist.

3.11. MADALA RISKIASTMEGA TOOTED

Direktiivi artiklis 14 on sätestatud, et liikmesriigid võtavad kõik vajalikud meetmed, et edendada vähese pestitsiidikasutusega taimekaitset, eelistades võimaluse korral kemikaalivabu meetodeid, nii et professionaalsed pestitsiidikasutajad läheksid üle tõrjeviisidele ja toodetele, mis on inimeste tervisele ja keskkonnale kõige ohutumad.

Komisjon võtab meetmeid, et madala riskiastmega pestitsiidid kiiremini kättesaadavaks teha.

Kui tehakse kindlaks, et aine on madala riskiastmega, saab kasutada määrusega (EÜ) nr 1107/2009 ette nähtud asjakohaseid stiimuleid. Muu hulgas pikendatakse meetmetega heakskiidu kehtivuse perioodi 15 aastani (tavapärase 10aastase perioodi asemel), samuti pikendatakse andmekaitseperioodi ja kiirendatakse madala riskiastmega taimekaitsevahenditele loa andmise menetlust (120 päeva ühe aasta asemel).

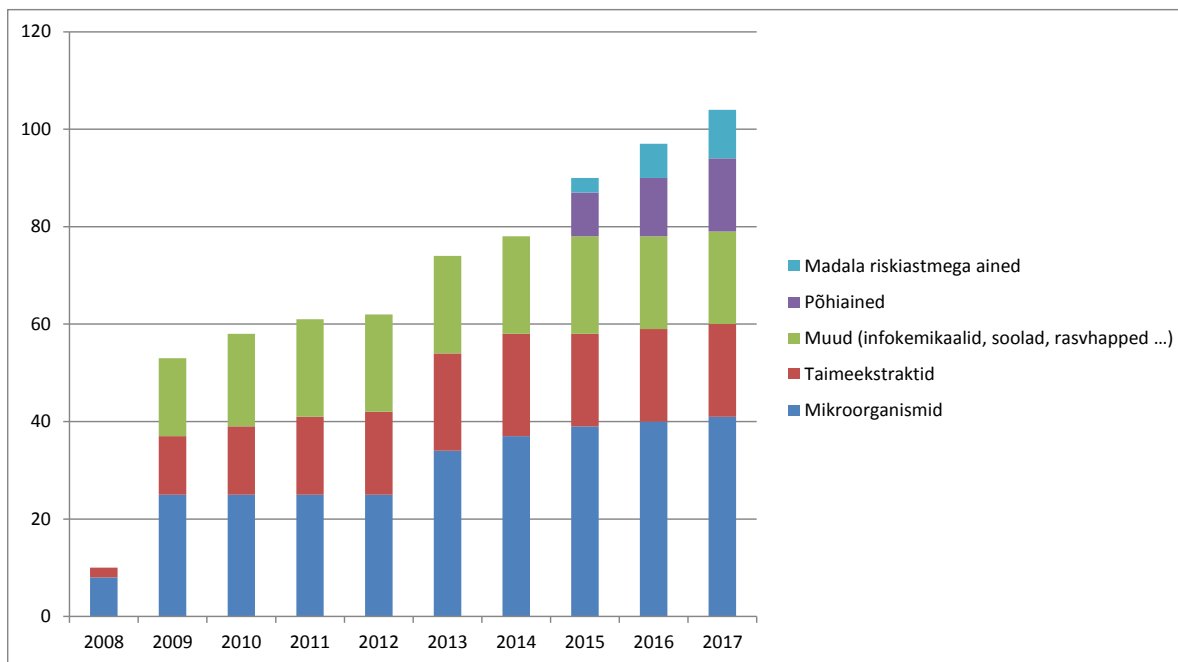
Madala riskiastmega ainete kättesaadavuse parandamiseks seadis komisjon käimasolevas läbivaatamisprogrammis esmatähtsaks võimalike madala riskiastmega toimeainete hindamise⁵³. Määruse (EL) 2017/1432 vastuvõtmisega selgitas komisjon madala riskiastmega ainete kindlakstegemise ja heakskiitmise suhtes kehtivaid kriteeriume⁵⁴. Praegu on kokku ligi 500 ainet vaid kümme heaks kiidetud kui madala riskiastmega ained. Hinnangute kohaselt vastab aga direktiivi 91/414/EMÜ alusel juba heakskiidetud ainetest hiljuti vastuvõetud madala riskiastme kriteeriumidele tõenäoliselt üle 70. Järgmise kolme aasta jooksul hinnatakse kõnealuseid aineid uuesti, et neile antud lubasid uuendada, ja see võib madala riskiastmega toimeainete koguarvu suurendada.

⁵² Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile ja nõukogule Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2009. aasta määruse (EÜ) nr 1185/2009 (mis käsitleb pestitsiidide statistikat) rakendamise kohta, COM(2017) 109 final.

⁵³ Komisjoni 28. septembri 2016. aasta rakendusotsus, millega kehtestatakse tööprogramm 2019., 2020. või 2021. aastal lõppeva kehtivusajaga toimeainete heakskiidu pikendamise taotluste hindamiseks vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EÜ) nr 1107/2009, ELT C 357, 29.9.2016, lk 9–11.

⁵⁴ Komisjoni 7. augusti 2017. aasta määrus (EL) 2017/1432, millega muudetakse taimekaitsevahendite turulelaskmist käsitlevat Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 1107/2009 seoses madala riskiastmega toimeainete heakskiitmise kriteeriumidega, ELT L 205, 8.8.2017, lk 59–62.

Lisaks madala riskiastmega toodetele sisaldab määrus (EÜ) nr 1107/2009 erisätteid ka põhiainete kohta. Need on sellised ained nagu toiduks kasutatavad ühendid, mida tavaliselt kasutatakse muul eesmärgil kui taimekaitseks, näiteks äädikas. Tegemist on peamiselt bioloogilist või looduslikku päritolu ainetega, mida traditsiooniliselt kasutatakse mahepõllumajanduses. Praegu on heaks kiidetud 15 põhiainet ning komisjon ja liikmesriigid tegelevad aktiivselt sellega, et selliseid aineid ulatuslikumalt heaks kiita. Taimekahjustajate tõrje alternatiivse meetodina saab kasutada ka muid niinimetatud bioloogilisi tõrjevahendeid, näiteks kasulikke putukaid või nematoode, mis ei kuulu määruse (EÜ) nr 1107/2009 kohaldamisalasse.

Joonis 2. ELi heakskiidetud alternatiivsete ainete arvu kasv

Samuti toetab komisjon oma teadusuuringute- ja innovatsiooniprogrammide kaudu jätkuvalt ulatuslikku taimekaitsevahenditealast teadustegevust, et teha kindlaks uusi madala riskiastmega tooteid ja bioloogilisi tõrjemeetodeid⁵⁵.

4. JÄRELDUSED

Euroopa Liidus on rohkem kui 20 aasta vältel kehtinud olulised õigusaktid ja toetusmeetmed, mille eesmärk on saavutada pestitsiidide ohutu, vähesem ja täpsem kasutamine põllumajanduses. Direktiiv võimaldab pestitsiidide kasutamisest tulenevaid riske märkimisväärselt vähendada. Ent kuni liikmesriigid direktiivi rangemalt ei rakenda, on sellised täiustused piiratud ega ole kindlasti piisavad, et saavutada keskkonna- ja tervisenäitajate paranemist, milleks direktiiv oli kavandatud. Selgeid mõõdetavaid eesmärke sisaldavad riiklikud tegevuskavad võimaldavad liikmesriikidel näidata kodanikele, et nad

⁵⁵ Näiteks järgmised seitsmenda raamprogrammi projektid:
[AGROCOS](http://cordis.europa.eu/project/rcn/94701_en.html) (http://cordis.europa.eu/project/rcn/94701_en.html),
[PURE](http://cordis.europa.eu/project/rcn/98869_en.html) (http://cordis.europa.eu/project/rcn/98869_en.html),
[CO-FREE](http://cordis.europa.eu/project/rcn/101750_en.html) (http://cordis.europa.eu/project/rcn/101750_en.html),
[BIOCOMES](http://cordis.europa.eu/project/rcn/111189_en.html) (http://cordis.europa.eu/project/rcn/111189_en.html),
[Prolarix](http://cordis.europa.eu/project/rcn/110948_en.html) (http://cordis.europa.eu/project/rcn/110948_en.html).

rakendavad direktiivi nõuetekohaselt ja teevad isegi rohkem, pakkudes välja uuenduslikke viise pestitsiididest tulenevate riskide vähendamiseks.

4.1. Riiklikud tegevuskavad ja direktiivi rakendamine

Riiklikud tegevuskavad on vahend, mille kaudu liikmesriigid kehtestavad sihid ja meetmed direktiivi eesmärgi täitmiseks, ning neid võib pidada oluliseks sammuks pestitsiidide säästva kasutamise suunas. Praegu vaatavad liikmesriigid läbi oma esimesi kavasid ja täieliku ülevaate rakendamise olukorrast saab alles siis, kui kavad on üle vaadatud.

Olenemata nendest olulistest edusammudest, on käesolevas aruandes kindlaks tehtud, et paljudes valdkondades sisaldavad kavad lünki, näiteks õhust pritsimise, üldsuse teavitamise, mürgistusjuhtumite kohta teabe kogumise ja veekeskkonna kaitsmise meetmete puhul. Integreeritud taimekaitse on direktiivi nurgakivi ja seepärast on eriti murettekitav, et liikmesriigid ei ole veel kehtestanud selgeid eesmärke ega taganud nende täitmist, muu hulgas selliste maamajandamise meetodite nagu külvikorra ulatuslikuma kasutamise puhul. Liikmesriigid peavad parandama oma kavade kvaliteeti, eelkõige seeläbi, et nad kehtestavad konkreetseid ja mõõdetavaid eesmärke ja näitajad pestitsiidide kasutamisest tulenevate riskide ja mõjude vähendamise pikemaajalise strateegia jaoks. Läbivaadatud tegevuskavad peaksid hõlmama selliseid täiustusi, mis võimaldaksid liikmesriikidel rakendamisel tehtavaid edusamme pidevalt jälgida ja strateegiat vajaduse korral kohandada.

Komisjon on saatnud kirjad liikmesriikidele, kelle kavades või nende rakendamisel on täheldatud puudusi, et tuletada neile meelde nende kohustusi ja direktiivi rakendamise olulisust. Tuginedes 2017. aastal liikmesriikidesse tehtud kuuele teabekogumislähetusele, hindab komisjon ka edaspidi riiklike tegevuskavasid ja jälgib direktiivi rakendamist liikmesriikide poolt oma auditite, muu tegevuse ja järeelmeetmete kaudu, et tagada direktiivi eesmärkide täitmine. Vajaduse korral kaalub komisjon rikkumismenetluse algatamist.

4.2. Komisjoni tegevus liikmesriikide toetamiseks

Oma aruandes nõukogule tutvustas Madalmaade eesistumise ajal moodustatud säästva taimekaitse eksperdirühm rakenduskava väikese riskiastmega taimekaitsetoodete kättesaadavuse parandamiseks ja integreeritud taimekaitse rakendamise kiirendamiseks liikmesriikides⁵⁶. Nõukogu kinnitas selle kava 2016. aasta juunis. Ühe täiendava meetmena tehti ettepanek, et komisjon peaks kujundama direktiivi käsitlevast olemasolevast veebisaidist veebiportaali, mis sisaldab linke ELi ja liikmesriikide tasandil praegu kättesaadava integreeritud taimekaitset käsitleva asjakohase teabe juurde. Töö portaali loomiseks on hästi edenenud. Sellel saidil avaldatakse ka komisjoni tulevane ülevaatlik aruanne direktiivi rakendamist käsitleva kuue teabekogumislähetuse kohta.

Kuigi liikmesriikidel on üldiselt olemas süsteemid ägeda pestitsiidimürgistuse juhtumite kohta teabe kogumiseks, peavad nad parandama saadud teabe täpsust. Süsteeme, millega kogutakse sellist teavet krooniliste mürgistusjuhtumite kohta, ei ole laialdaselt välja töötatud. On oluline, et liikmesriigid loovad ja hoiavad käigus toimiva tööalaste pestitsiidimürgistuste seire süsteemi, mis on asjakohaste ennetusmeetmete võtmise alus. 2017. aasta lõpuks koostab komisjon suunised, mis käsitlevad pestitsiidide kasutamisest inimeste tervisele ja keskkonnale tuleneva mõju jälgimist ja uurimist, ning üritab koos liikmesriikidega leida võimalusi selliste

⁵⁶ http://www.consilium.europa.eu/register/en/content/out/?&typ=ENTRY&i=ADV&DOC_ID=ST-10041-2016-ADD-1.

süsteemide edasiseks arendamiseks. Ühtlasi kaalub komisjon pestitsiidide põhjustatud mürgistuskahtluse juhtude kohta teabe kogumise süsteemide loomist määruse (EL) 2017/625 artikli 24 lõike 4 punkti b alusel.

Pärast seda, kui direktiiv on kõikides liikmesriikides rakendatud ja põllumajandusettevõtjate suhtes otseselt kohaldatavad kohustused on kindlaks määratud, tegeleb komisjon määruses (EL) nr 1306/2013⁵⁷ esitatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu ühisavaldusega, milles kutsutakse komisjoni üles lisama direktiivi asjakohased osad nõuetele vastavuse süsteemi. Peale selle toetab komisjon senikaua liikmesriike integreeritud taimekaitse kaheksa põhimõtte järgimise hindamise meetodite väljatöötamisel, võttes arvesse ELi põllumajanduse mitmekesisust ja subsidiaarsuse põhimõtet.

Pestitsiidide kasutamisest inimeste tervisele ja keskkonnale tulenevate riskide ja kahjuliku mõju vähendamisel tehtud edusammude mõõtmiseks alustab komisjon koos liikmesriikidega 2017. aasta teisel poolel tööd selle nimel, et saavutada konsensus ühtlustatud riskinäitajate väljatöötamise küsimuses.

Samuti jätkab komisjon koostöös liikmesriikidega rakendamise hea tava levitamist tööühikute ja koolituste kaudu, pöörates tähelepanu eeskätt programmile „Parem koolitus ohutuma toidu nimel“, et suurendada liikmesriikide suutlikkust mõista ja rakendada säästva kasutamise põhimõtteid.

Pärast läbivaadatud riiklike tegevuskavade vastuvõtmist ja võttes arvesse neis kasutatud ajakohastatud teavet koostab komisjon järgmise aruande, mis võimaldab direktiivi rakendamise olukorda põhjalikumalt hinnata.

⁵⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1306/2013 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/2000, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008, ELT L 347, 20.12.2010, lk 549.